

Jb 1,6–12

Jednoho dne, když synové Boží přišli, aby předstoupili před Hospodina, přišel s nimi i satan. „Odkud jdeš?“ zeptal se Hospodin satana.

„Toulal jsem se po zemi sem a tam,“ odpověděl mu satan.

„A všiml sis mého služebníka Joba?“ řekl mu na to Hospodin. „Na zemi mu není rovného – ten muž je bezúhonný a poctivý, bohabojný a prostý všeho zla.“

„Copak Job ctí Boha zadarmo?“ namítl satan Hospodinu. „Copak jsi kolem něj, kolem jeho domu a kolem všeho, co má, nepostavil hradbu ze všech stran? Všem, co dělá, žehnáš a jeho stáda se množí po kraji. Zkus ale vztáhnout ruku a sáhnout mu na všechno, co má – uvidíš, že ti pak bude do očí zlořečit!“

„Tak dobrá,“ řekl Hospodin satanovi. „Všchno, co má, ať je ve tvé moci. Jeho samotného se ale nedotkneš!“

A s tím satan od Hospodina odešel.

P 701 Svěř celý život Pánu

L 22,24-30 (B21)

Vznikl mezi nimi také spor, kdo z nich je asi největší. On jim na to řekl: „Králové národů nad nimi panují a ti, kdo je ovládají, si nechají říkat dobrodinci. Vy to tak ale nedělejte. Naopak, kdo je mezi vámi největší, ať je jako nejmenší a vedoucí ať je jako sloužící. Vždyť kdo je větší – ten, kdo sedí, nebo ten, kdo slouží? Zdali ne ten, který sedí? Já jsem ale mezi vámi jako ten, který slouží.“

Vy jste ti, kdo se mnou zůstali v mých zkouškách, a já vám odkazuji království, jako je můj Otec odkázal mně. V mém království budete jíst a pít u mého stolu; budete sedět na trůnech a soudit dvanáct pokolení Izraele.

Milé sestry, milí bratři, přátelé v Kristu,

přední světoví teologové si už delší dobu lámou hlavu nad tím, jak předávat lidem evangelijní dobrou zprávu, která se zrodila v mnohem drsnějším světě, než v jakém žije středostavovský člověk dnešní euroamerické civilizace. Žijeme ve větším dostatku než příslušníci kterékoli jiné kultury v dějinách lidstva a někdy to vypadá, jako bychom mezi množstvím svých obrazovek a displejů a všemi těmi virtuálními úkony trochu ztráceli kontakt s tím, co život odjakživa obnášel. Máme co jíst, máme kde bydlet, pro případ rozmanitých nehod máme několikero pojištění, fungující nemocnice a sociální zařízení – kam se nám do tohoto životního rozvrhu vejde ten Ježíš, který říkal, že nemá kam složit hlavu? A jeho druhové, kteří si proti elementárním pravidlům finanční gramotnosti střádali poklad v nebi? Někdy mě napadá, že kdybychom někoho z Ježíšova okruhu potkali, možná by pro nás ti zemití chlapi byli ve svém náboženském radikalismu absolutně nepřijatelní.

Před časem jsem četla rozhovor s ukrajinským knězem, který si do Prahy přijel pro Cenu Paměti národa. Ten rozhovor měl nadpis, který jsem si zapamatovala: „Když začne

ostřelování, všichni jsou věřící.“ Jako by Bůh byl něco jako pojištění pro případ, že by pozemské pojišťovny selhaly. A ať hodí kamenem, kdo si něco takového aspoň vskrytu duše nikdy nepomyslel.

Jak asi lidskou vypočítavost vnímá Bůh? Stvořil člověka, a už od zahrady Eden ho musel trestat. Vyhnáním z ráje, potopou, Sodomou a Gomorou... pořád kolem dokola. Člověk se proviní, Hospodin ho potrestá, člověk slíbí, že se napraví, ale za chvíli v něm zdar a prosperita vzbudí pocit, že může být sám sobě i svému okolí bohem – a skončí to tak, že se proviní, Hospodin ho potrestá, člověk slíbí, že se napraví... a takhle to jde pořád kolem dokola. Copak člověk není schopen milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí, i když se má dobře? I když se mu daří? Copak člověk musí vždycky znovu zvlčit? —

Kniha Job nám vypráví příběh, v jehož úvodu se dostáváme do nebeské síně, na schůzi nebeských bytostí neboli andělů. Mezi nimi zasedá i satan. A Bůh a satan vedou spolu při o to, co je člověk zač.

Budiž hned zkraje řečeno, že Job není historická postava a vyprávěním jeho příběhu starozákonní autor nechce říct, že nebeský Otec o své děti uzavírá sázky. Job je jakýsi laboratorní vzor spravedlivého člověka – člověka, který žije bez viny – a takový se před Ježíšem nikdy v dějinách nevyskytl. Job v tom příběhu musí být bez viny, protože jenom je-li bez viny, nejsou pohromy, které ho stíhají, trestem. Job je to, čemu učebnice říkají názorná ukázka. Názorná ukázka nevinné lidské bytosti, která nám pomáhá pochopit problém, který by byl jinak trochu moc abstraktní.

V téhle diskusi satana s Bohem má po všech těch debaklech s Adamem a Evou, babylonskou věží, zlatým teletem a nejrůznějšími Hospodinovými pomazanými satan navrch: vlastně se směje Hospodinu do očí. Člověk podle něho ctí Boha, jen pokud z toho něco kouká. Satan tvrdí, že člověk není schopen nezištné lásky – a odtud není daleko k tvrzení, že náboženství je opium lidstva: podle satana si totiž člověk *jenom myslí*, že má svobodu; ve skutečnosti ho Bůh a jeho pozemští zástupci nikdy nepouštějí z vodítka odměny a trestu.

Zato Bůh je navzdory všem svým špatným zkušenostem s člověkem optimista. Trvá na tom, že člověk *je schopen* nezištného jednání. A na tom, že se s člověkem dá uzavřít smlouva – že člověk může být Božím partnerem, který na Boží lásku odpovídá zase láskou. A trvá i na své nabídce – že když byl člověk stvořen k Božímu obrazu a podobnosti, může se Bohu připodobňovat.

Například tenhleten Job nezvlčel, když se mu dařilo – neudělal nic, čím by si zasloužil trest, dokonce přinášel oběti i po každém bujarém večírku svých synů, aby tak zapravil i jejich případné hříchy. A Hospodin je přesvědčen, že Job mu zachová věrnost, i když se mu dařit přestane, i když se život obrátí úplně proti němu. Že člověk není cvičené zvíře, které poslouchá, protože za to dostane odměnu – protože je to v jeho materiálním zájmu. Bůh má v Jobově případě pravdu. Job se v této zkoušce osvědčí. Jediná potíž je v tom, že Job je fikce.

Ale my se z toho příběhu dozvídáme něco důležitého: Kdyby Bůh stvořil svět, ve kterém by byla lidská dobrota vždycky odměněna požehnáním, satan by měl pravdu.

Člověk by byl jen cvičené zvíře závislé na pánově odměně. Pokud se má člověk stát povahou podobný Bohu – to znamená být nezištně dobrý –, musí se formovat ve světě, ve kterém se dobro pokaždé nevyplácí, ve světě, kde bezbranná poctivost mnohdy musí čelit nespravedlnosti a zlu.

To ale není celé. Boha jako by v určitou chvíli ta hra na odměnu a trest začala unavovat – a rozhodl se v Ježíši vstoupit do světa jako ten, který je bez viny, sám. Bůh se stává Jobem. Ale Ježíš není jen názorný laboratorní příklad. To, co si starozákonní autor představoval, to se teď děje doopravdy. Kdyby Ježíš selhal, kdyby sedl satanovi na lep – a jak se píše u Matouše, přijal všechna království světa a jejich slávu výměnou za to, že před satanem padne a bude se mu klanět –, bylo by to celé v čudu. Satan by vyhrál. Ale Ježíš se dal raději v mladém věku přibít na kříž, než aby tohle dopustil. A tím pro nás otevřel radikálně novou cestu.

V našem dnešním evangelijním čtení pro čas postu před námi Lukáš vykresluje pozoruhodnou scénu. Ježíš už je pomalu na cestě o Getsemanské zahrady a pronáší svou řeč na rozloučenou. Věci spějí k neodvratnému závěru a učedníci dělají co? Prou se o to, „kdo z nich je asi největší“. Ti, kteří s ním chodili po Svaté zemi, měli ho celé dny na očích, nemají teď nic lepšího na práci nežli řešit svoje ambice. A Ježíš jim znovu trpělivě vysvětluje, že kdo chce být největší, musí být naplněn duchem služby: „kdo je mezi vámi největší, ať je jako nejmenší a vedoucí ať je jako sloužící.“

Se schopností učedníků opravdu pochopit, o co v Božím království jde, to vypadá bledě a člověk už by hodil flintu do žita. Ale Bůh není člověk a flintu do žita ze zásady nehází. Ani Boží Syn ne. Ježíš si sice nedělá iluze, že by jeho nejbližší byli nějací šampióni, ale přesto ví, že i tam, kde jsou nedostatky a slabosti, může existovat upřímná snaha a věrnost. Navzdory malichernosti učedníků je obratem vyznamená: „Vy jste ti, kdo vytrvali v mých zkouškách, a já vám odkazuji království, jako je můj Otec odkázal mně.“

Tak bychom si to asi přáli – někde na konci slyšet ten hlas říkat „Vy jste ti, kdo vytrvali v mých zkouškách“. Ježíšovy zkoušky můžou být jakýmsi korektivem života v dostatku a zajištěnosti. Protože Ježíšovy zkoušky nepominuly jeho ukřižováním a vzkříšením. Jak poznamenal francouzský myslitel Blaise Pascal, „Ježíš bude v agonii až do konce světa.“ Ježíše tíží totéž, co tíží nás. Středozemní moře, Súdán, Gaza, Ukrajina, lidé žijící v uprchlických táborech či vyloučených lokalitách, lidi v psychiatrických léčebnách, v nemocnicích a na odděleních následné péče – to všechno, o čem víme převážně z novin a televize, Ježíš prožívá s muži, ženami a dětmi, kteří jsou těmihle situacemi zkoušeni. Ne proto, že by byli předmětem pře Boha se satanem, ale proto, že jim takové situace zvlčilí lidé připravili, protože se v jejich životě zvrtilo něco, na co jsou všechny pojišťovny světa krátké.

Ale tak jako v úvodu ke knize Job se i dnes na zemi odehrává zápas mezi silami dobra a silami zla – a je to zápas s dočasně nejistým výsledkem. Účastnit se toho zápasu je náš úkol – ovšem účastnit se ho na té správné straně. A i uprostřed různých marasmů to zní jako dobrý životní program: vytrvat s Ježíšem v jeho zkouškách, bez ohledu na to, co to člověku vynesie. Nezpychnout a nezlhosit, když jsme nahoře, a nezmalomyslnět, když jsme dole.

K tomu, abychom vytrvali v mesiášských zkouškách Ježíše Krista, který prožívá utrpení každého tvora na této planetě, nám dopomáhej Bůh.

Amen